

HADİS-İ ŞİBLÎ

GERÇEK HAC NASIL YAPILIR?

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Hac nidası, her yıl Müslümanlar arasında coşku ve heyecan oluşturan İbrahim-i Halil'in (a.s) davetidir. Ayrıca onları, "*Lebbeyk Allahumme Lebbeyk*" feryatlarıyla ilahi çağrıya cevap vermeleri için Allah'ın evine çeker. Onlar da, kendilerini vahiy topraklarına ulaştırarak Rabbin muhabbet kaynağında suya kanarlar, hakka aşk ile dolu kalpleriyle gönüllerine sefa bahşederler ve tevhit ve irfan dolu saf ve tertemiz marifetle vatanlarına dönerler.

Hac, sırlar ve sembollerle dolu, her bir bölümü kalbe sefa veren irfanî ve batınî esrar içeren ve kul ile mabud arasında ilişkileri güçlendiren bir ibadettir. Buradaki temel düşünce, ilahi misafirlik sofrasının bir hacının gönlündeki muradına tat ve lezzet katan sırlar ve sembollerdir. Bunun dışında, vazife yerine getirilmiş olsa dahi esrar dolu dakikalardan mahrum kalmanın insani ve ilahi yüksek derecede neticeler taşımadığı çok açıktır. Belki kesin olarak şu söylenebilir ki, biz Müslümanların haccın fevkalade etkilerinden büyük ölçüde mahrum kalmamız, haccın taşıdığı esrara ve irfanî ve batınî inceliklerine

teveccühümüzün olmaması ve görünürdeki kısmıyla yetinmemizdir. Haccın batinî sırlarını tanımak, ilahi misafirlikte yer bulmaya hazırlık için ilk adımdır. Bu değerli öğretilerin tanınmaması, nimetlerle dolu bu sofranın sahibinin çağrısından mahrum kalmak, yalnızca vazifenin boyundan düşmesiyle yetinmek, nefsin tekâmülü, ruhun yücelmesi ve Allah ile olan ilişkilerden nasipsiz kalmak demektir.

Haccın sırları hakkında İbn-i Arabi, Ebu Hamid İmam Muhammed Gazali, Allame Feyz-i Kaşanî vb... birçok kimse hac hakkında izahatta bulunmuş ve ibadet olan bu amelin taşıdığı sırlar ve sembollerin bir kısmını açıklamaya gayret göstermişlerdir. Ancak bu alandaki en güzel söz, müştak olan ruhları bu büyük ibadetin sırlarıyla tanıştıran ve iman ehli kimselerin nefislerinde derin izler bırakan, vahyin okuyucuları olan Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti'dir (a.s). Haccın irfanî boyuttaki taşıdığı esrarı ve zarafeti anlatan güzel ve latif sözlerden biri, Seyyidu's-Sacidin İmam Ali b. Hüseyin Zeynelabidin'in sözüdür (a.s). İmam Zeynelabidin (a.s) hacdan döndüğü seferlerden birinde Şiblî adında birisi, o hazreti karşılamaya gelir. İmam Zeynelabidin (a.s), Şiblî'ye **“Haccı yerine getirdin mi?”** diye sorar. Şiblî cevabında “Evet. Ey Resulullah'ın (s.a.a) evladı” der. İmam (a.s), hac amelleri ve mekânlarının sırları hakkında kendisine sorular sorar ve tüm sorularda Şiblî'nin cevabı olumsuzdur. İmam (a.s) şöyle buyurur: **“Öyleyse sen bu ameli yerine getirmemişsin. Mikat'a**

gitmemişsin, tavaf yapmamışsın ve...”

Elbette İmam Ali b. Hüseyin’in (a.s) sözleri amelin batıl oluşu ve tekrarlanması gerektiği yönünde değildir. İmamın (a.s) maksadı şuydu; amellerin batinî esrarını bilmiyordun ve sonuç olarak bu amellerin hakikati hususunda gerektiği şekilde faydalanmadın. Biz bu anlamda müştak kimselerin gönüllerinin bu öğretilere doyması için haccın güzel sırlarıyla ilgilenen kimselerin faydalanacağı bu latif ve dakik diyalogu beyan edeceğiz.

Hiç şüphesiz, başarı yalnızca O'ndandır.

Hac ve Ziyaret Araştırma Merkezi

HADİS-İ ŞİBLÎ'NİN METNİ VE TERCÜMESİ

«الْعَالِمُ الْجَلِيلُ الْأَوَّاهُ السَّيِّدُ عَبْدُ اللَّهِ سَيِّدُ الْمَحَدَّثِ الْجَزَائِرِيِّ فِي
شَرْحِ النَّخْبَةِ، قَالَ وَجَدْتُ فِي عِدَّةِ مَوَاضِعَ أَوْثَقَهَا بِحَطِّ بَعْضِ الْمَشَايِخِ
الَّذِينَ عَاصَرْتَاهُمْ مُرْسَلًا أَنَّهُ لَمَّا رَجَعَ مَوْلَانَا زَيْنُ الْعَابِدِينَ (عليه السلام)
مِنَ الْحَجِّ اسْتَفْتَيْتُهُ الشُّبْلِيَّ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَهُ حَجَّجْتَ يَا شُبْلِيَّ قَالَ
نَعَمْ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ.»

Merhum Muhaddis Nuri (r.a), *Müstedreki'l-Vesâil*¹ kitabında şöyle nakleder:

“Muhaddis Cezairi'nin torunu yalvarış ve yakarış ehli yüce âlim Seyit Abdullah, *Şerhu'n-Nuhbe* kitabında şunları söylüyor: “Mürsel şekilde nakledilen ve en güvenilir günümüz büyüklerinin hattından olan bu rivayeti birçok yerde gördüm: Mevlamız İmam Zeynelabidin (a.s) hac seferinden döndüğünde Şiblî², o hazreti karşılamaya gitti. İmam (a.s) sohbet arasında şöyle buyurdu:

-Ey Şiblî! Hac görevini yerine getirdin mi?

-Arz etti: Evet.

¹-*Müstedreki'l-Vesâil* ve *Müstenbitu'l-Mesâil*, Muhaddis Nuri, c.10, s.166-172.

²-İrfan ve tasavvufta meşhur kimselerden olduğu iddia edilmiştir. Fakat tarihi verilere göre bu uzak bir ihtimaldir.

«فَقَالَ (عليه السلام): أُنزِلَتِ الْمِيقَاتُ وَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ الثِّيَابِ
وَ اغْتَسَلْتَ؟»

قَالَ: نَعَمْ، قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ نَزَلَتِ الْمِيقَاتُ نَوَيْتَ أَنَّكَ
خَلَعْتَ ثُوبَ الْمَعْصِيَةِ وَ لَبِسْتَ ثُوبَ الطَّاعَةِ قَالَ لَا قَالَ فَحِينَ تَجَرَّدْتَ
عَنْ مَخِيطِ ثِيَابِكَ نَوَيْتَ أَنَّكَ تَجَرَّدْتَ مِنَ الرِّيَاءِ وَ النِّفَاقِ وَ الدُّخُولِ فِي
الشُّبُهَاتِ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ اغْتَسَلْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ اغْتَسَلْتَ مِنَ
الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَمَا نَزَلَتِ الْمِيقَاتُ وَ لَا تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ
الثِّيَابِ وَ لَا اغْتَسَلْتَ.»

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

-Mikat'ta (bineğinden) inip, dikişli elbiselerini çıkartıp gusül ettin mi?

-Evet.

-Acaba o anda niyetin günah elbisenden sıyrılıp itaat elbisesini mi giymekti?

-Hayır.

-Dikişli elbiseni çıkarırken kastın riya, nifak, şüpheli işleri yapmaktan sıyrılıp çıkman mıydı?

-Hayır.

-Acaba gusül ederken ve bedenini yıkarken kastın, kendini hata ve günahlardan yıkadığın mıydı?

-Hayır.

-Öyleyse ne Mikat'a gittin, ne dikişli elbiseni çıkardın ve ne de gusül ettin.

«ثُمَّ قَالَ (عليه السلام): تَنظَّفْتَ وَأَحْرَمْتَ وَعَقَدْتَ بِالْحَجِّ؟ قَالَ نَعَمْ.
 قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ تَنظَّفْتَ وَأَحْرَمْتَ وَعَقَدْتَ الْحَجَّ نَوَيْتَ
 أَنَّكَ تَنظَّفْتَ بِنُورَةِ التَّوْبَةِ الْخَالِصَةِ لِلَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ لَا.
 قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ أَحْرَمْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ حَرَمْتَ عَلَى نَفْسِكَ
 كُلَّ مُحَرَّمٍ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ لَا. قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ عَقَدْتَ
 الْحَجَّ نَوَيْتَ أَنَّكَ قَدْ حَلَلْتَ كُلَّ عَقْدٍ لِيُغَيِّرَ اللَّهُ؟ قَالَ لَا.
 قَالَ لَهُ (عليه السلام): مَا تَنظَّفْتَ وَلَا أَحْرَمْتَ وَلَا عَقَدْتَ الْحَجَّ.»

Daha sonra İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurdu:

-Acaba bedenini temizledin mi? (kirleri ve bedenini fazla kıllarını temizledin mi?), ihram elbisesi giydin mi ve hac ahidini okudun mu?

-Evet.

-Acaba bedenini temizlediğin, ihram elbisesi giydiğin ve hac ahidini okuduğun esnada, halis tövbe ilacıyla günahın pisliklerini kalbinden ve nefsenden atma niyetini taşıyor muydun?

-Hayır.

-İhrama girerken, Allah'ın haram kıldığını kendine haram ettiğine ve hiçbir zaman onun peşinde olmayacağını manasına dikkat ettin mi?

-Hayır.

-Hac ahidinde niyetin Allah'tan başka her türlü ahit ve antlaşmayı (Allah'ın hoşnutluğuna ters düşen) bozmak mıydı? (ve her türlü anlaşmazlığı ayaklarının altına alıp sadece Allah ile kulluk akdi miydi?).

-Hayır.

-Öyleyse böyle bir maksat olmadığından hakikatte ne temizlendin, ne ihrama girdin ve ne de hac ahdi okudun.

«قَالَ (عليه السلام) لَهُ: أَدْخَلْتَ الْمَيْمَاتَ وَصَلَّيْتَ رُكْعَتِي الْإِحْرَامِ وَ لَبَّيْتُ؟ قَالَ: نَعَمْ.»

قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ دَخَلْتَ الْمَيْمَاتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ بِنِيَّةِ الزِّيَارَةِ؟
قَالَ: لَا. قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ صَلَّيْتَ الرُّكْعَتَيْنِ نَوَيْتَ أَنَّكَ تَقْرُبُتَ
إِلَى اللَّهِ بِخَيْرِ الْأَعْمَالِ مِنَ الصَّلَاةِ وَ أَكْبَرَ حَسَنَاتِ الْعِبَادَةِ؟ قَالَ: لَا.
قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ لَبَّيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ نَطَقْتَ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ بِكُلِّ
طَاعَةٍ وَ صَمَّمْتَ عَنْ كُلِّ مَعْصِيَةٍ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ لَهُ (عليه السلام): مَا دَخَلْتَ الْمَيْمَاتَ وَ لَا صَلَّيْتَ وَ لَا لَبَّيْتَ.»

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

-Mikat'a girdin mi? İki rekât namaz (ihram için) kıldın mı? Lebbeyk dedin mi?

-Evet.

-Mikat'a girerken niyetin ziyaret kastıyla Mikat'a girmek miydi? (Yani Beytullahu'l-Haram'ın ziyaret şartlarını elde etmek miydi?)

-Hayır.

-Kıldığın iki rekât namazda niyetin, amellerin en iyisi ve kulların en güzel ameli olan namazla Allah'a yakınlaşmak mıydı?

-Hayır.

-Lebbeyk dediğin anlarda niyetin, tüm itaat unsurları hususunda ve bütün günahlardan uzak durma taahhüdü esasınca Allah'la konuşmak ve tam manasıyla Allah ile kulluk ahdi okumak mıydı?

-Hayır.

-Öyleyse, bu surette ne Mikat'a girdin, ne hakikatte namaz kıldın ve ne de gerçek bir Lebbeyk dedin.

«ثُمَّ قَالَ (عليه السلام) لَهُ: أَدْخَلْتَ الْحَرَمَ وَرَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَصَلَّيْتَ؟
قَالَ: نَعَمْ.»

قَالَ (عليه السلام): فَجِئْنَا دَخَلْتَ الْحَرَمَ نَوَيْتَ أَنَّكَ حَرَمْتَ عَلَيَّ
نَفْسِكَ كُلَّ غَيْبَةٍ تَسْتَعِينُ بِهَا الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَهْلِ مِلَّةِ الْإِسْلَامِ؟ قَالَ: لَا.
قَالَ (عليه السلام): فَمَا دَخَلْتَ الْحَرَمَ وَلَا رَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَلَا صَلَّيْتَ.»

Daha sonra İmam (a.s) şöyle buyurdu:

**-Harem'e girdin mi? Kâbe'yi gördün mü?
Namaz kıldın mı?**

-Evet.

**-Harem'e girmekle niyetin, Müslümanların
giyabında onlar için reva gördüğün her türlü
giybet ve uygunsuz isnatları bundan sonra
kendine haram kılmak ve Allah'ın emin
Harem'ine girişinle bütün İslam ümmetini
diline ve fikrinin şerrinden emin kılmak
mıydı?**

-Hayır.

**-Mekke'ye ulaştığında kalbinden “Bu
seferimde Allah'tan başka hiçbir hedef ve
talebim yoktur ve hiç bir şey istemiyorum.” diye
geçirdin mi?¹**

-Hayır.

**-Öyleyse gerçekte ne Allah'ın Haremi'ne
girdin, ne Kâbe'yi gördün ve ne de namaz
kıldın.**

---

¹-Hamse Aşer duasındandır.

«ثُمَّ قَالَ طُفَّتْ بِالْبَيْتِ وَمَسِسْتُ الْأَرْكَانَ وَسَعَيْتُ؟»

قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ(عليه السلام): فَحِينَ سَعَيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ هَرَبْتَ إِلَى اللَّهِ وَ عَرَفَ مِنْكَ ذَلِكَ عَلَامُ الْغُيُوبِ؟

قَالَ: لَا.

قَالَ(عليه السلام): فَمَا طُفَّتْ بِالْبَيْتِ وَ لَا مَسِسْتُ الْأَرْكَانَ وَ لَا سَعَيْتَ.»

Sonra buyurdular ki:

-Acaba Kâbe'yi tavaf ettin mi? Rükünler'e elini sürdün mü? Sa'y yaptın mı?

-Evet.

-Bu amelleri yerine getirirken gösterdiğin gayret ve çabada samimi bir şekilde (Şeytan'ın hilelerinin şerrinden ve Nefs-i Emmâre'nin vesveselerinden) kaçarak Allah'a sığınmıyor muydun? Ve gerçek anlamda Allah'tan gayrısından kaçıp O'na sığınırken gaybı bilen (yüce Allah'a) da senin böyle olduğunu inandırabilmiş miydin? Yani yalnızca sözde değil gerçekte de böyle miydi?

-Hayır.

-Öyleyse ne Kâbe'yi tavaf ettin, ne Rükünler'e elini sürdün ve ne de sa'y yaptın.

«ثُمَّ قَالَ(عليه السلام) لَهُ: صَافَحْتَ الْحَجَرَ وَ وَقَفْتَ بِمَقَامِ

إِبْرَاهِيمَ(عليه السلام) وَ صَلَّيْتَ بِهِ رَكَعَتَيْنِ؟

قَالَ: نَعَمْ. فَصَاحَ(عليه السلام) صَيْحَةً كَادَ يَفَارِقُ الدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ آه

آه. ثُمَّ قَالَ(عليه السلام): مَنْ صَافَحَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَقَدْ صَافَحَ اللَّهَ تَعَالَى فَاَنْظُرْ يَا مَسْكِينُ لَا تُضَيِّعْ أَجْرَ مَا عَظَمَ حُرْمَتُهُ وَ تَنْقُصِ الْمُصَافِحَةَ بِالْمُخَالَفَةِ وَ قَبْضِ الْحَرَامِ نَظِيرَ أَهْلِ الْأَتَامِ.»

Sonra şöyle buyurdular (a.s):

-Acaba Hacerü'l-Esved'e elini sürdün mü? Makam-ı İbrahim'de (a.s) durup iki rekât namaz kıldın mı?

-Evet.

-O anda İmam Seccad (a.s) öyle bir feryat etti ki sanki ruhu bedeninden çıkacak gibiydi. O esnada şöyle buyurdu: Ah! Ah! Hacerü'l-Esved'e el süren aslında Allah ile musâfaha yapmış olur. Öyleyse ey zavallı! Ve iyi dikkat et ki saygınlığı Allah katında çok büyük olan bu işin mükâfatını zayi etmeyesin, fitneciler gibi tuğyan ve isyanda bulunmayasın ve Allah'ın emrine muhalefet ederek ve haramdan kaçınmayarak Allah ile yaptığın musâfahanın değerini kaybetmeyesin ve O'nunla bağladığın kulluk ahdini bozmayasın.

«ثُمَّ قَالَ (عليه السلام): نَوَيْتَ حِينَ وَقَفْتَ عِنْدَ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ (عليه السلام) أَنْتَ وَقَفْتَ عَلَى كُلِّ طَاعَةٍ وَتَخَلَّفْتَ عَنْ كُلِّ مَعْصِيَةٍ؟ قَالَ: لَا. قَالَ (عليه السلام): فَحِينَ صَلَّيْتَ فِيهِ رَكَعَتَيْنِ نَوَيْتَ أَنْتَ صَلَّيْتَ بِصَلَاةِ إِبْرَاهِيمَ (عليه السلام) وَأَرْعَمْتَ بِصَلَاتِكَ أَنْفَ الشَّيْطَانِ؟ قَالَ: لَا. قَالَ (عليه السلام) لَهُ: فَمَا صَافَحْتَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَ لَا وَقَفْتَ عِنْدَ الْمَقَامِ وَ لَا صَلَّيْتَ فِيهِ رَكَعَتَيْنِ.»

Daha sonra şunları buyurdu:

-Acaba Makam-ı İbrahim'de (a.s) dururken niyetin; makamdaki bu duruşun, mukaddes hak katında itaat ve emre uyma konusunda sağlam bir kararı gösterme ve tüm isyan ve günah durumlarından uzak duracağın niteliğinde miydi?

-Hayır.

-Makam-ı İbrâhîm'de (a.s) namaz kıldığın zaman, gerçekte İbrahim'in (a.s) namazını kıldığına ve böyle bir namazla şeytanın burnunu yere sürttüğüne niyet ettin mi?

-Hayır.

-O halde, ne Hacerü'l-Esved'e el sürmüşsün, ne Makam-ı İbrahim'de (a.s) vakfeye durmuşsun ve ne de namaz kılmışsın.

«ثُمَّ قَالَ (عليه السلام) لَه: أَشْرَفْتَ عَلَى بَيْتِ زَمَزَمَ وَ شَرِبْتَ مِنْ

قَالَ: نَعَمْ. مَائِهَا؟

قَالَ (عليه السلام): أَنْوَيْتَ أَنْكَ أَشْرَفْتَ عَلَى الطَّاعَةِ وَ غَضَضْتَ

طَرْفَكَ عَنِ الْمَغْصِيَةِ؟ قَالَ لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَمَا أَشْرَفْتَ عَلَيْهَا وَ لَا شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا.»

Buyurdular ki:

-Acaba Zemez kuyusuna gidip o kuyudan su içtin mi?

-Evet

-Zemez kuyusuna işrafınla¹ ve o kuyudan su içmekle (ki binlerce yıl önce imanlı bir kadının tevekkül ve ihlası ile yerden fıskırmış ve şimdiye kadar akmaya devam etmiştir), hakka itaate sarılmaya ve kalbinde halisane kulluk etme ve günah ve haram sahnelerine göz kapatıp yüz çevirme niyeti ve kararında mıydın? (ki böylece hayat suyu çeşmesi vücudunun derinliklerinden coşarak her yönüyle sana mutluluk versin.)

-Hayır.

¹-İşraf: Yüksek yere çıkma; yüksek yerden bakıp anlama. *Mütercim.*

-Öyleyse hakikat ve mana âleminde Zemzem Kuyusu'nun yanına gitmedin, ondan su içmedin (yani, o suyu içmekle kalbin temizlenmesi, bâtni hastalıkların iyileşmesi ve insanın şifa bulması gibi birtakım faydalı etkilerinden yararlanmadın.)

«ثُمَّ قَالَ لَهُ (عليه السلام) أَسَعَيْتَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَ مَشَيْتَ وَ تَرَدَّدْتَ بَيْنَهُمَا؟ قَالَ: نَعَمْ.
 قَالَ (عليه السلام) لَهُ: نَوَيْتَ أَنَّكَ بَيْنَ الرَّجَاءِ وَالْخَوْفِ؟ قَالَ: لَا.
 قَالَ (عليه السلام): فَمَا سَعَيْتَ وَ لَا مَشَيْتَ وَ لَا تَرَدَّدْتَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ.»

Sonrasında şunları söyledi:

-Acaba Safa ve Merve arasında sa'y yaptın mı? O iki dağ arasında gidip geldin mi?

-Evet.

-Acaba niyetin (amellerin ilahi dergâhta kabul olup olmadığını kesin bilmediğinden dolayı) korku ve ümit arasında bulunman mıydı?

-Hayır.

-Öyleyse senin Safa ve Merve arasında gidiş gelişin ve sa'y'in, manadan yoksun, hakikatten uzak ve sanki onu yapmamış gibisin.

«ثُمَّ قَالَ (عليه السلام): أَمْ خَرَجْتَ إِلَى مِئِنَى؟ قَالَ: نَعَمْ.
 قَالَ (عليه السلام): نَوَيْتَ أَنَّكَ آمَنْتَ النَّاسَ مِنْ لِسَانِكَ وَ قَلْبِكَ وَ يَدِكَ. قَالَ: لَا.
 قَالَ (عليه السلام): فَمَا خَرَجْتَ إِلَى مِئِنَى.»

Daha sonra İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurdu:

-Acaba Mekke'den Mina'ya gitme kastıyla mı ayrıldın?¹

-Evet.

-Mina'ya gitmekten kastın halkı elin, düşüncen ve dilinin şerrinden korumak mıydı? Bundan sonra da hiç kimseyi elin ve dilinle eziyet etmemek ve kalben kimsenin kötülüğünü istememek miydi?

-Hayır.

-Öyleyse gerçekte Mina'ya gitmedin.

«ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَوْقَفْتَ الْوُقُفَةَ بِعَرَفَةَ وَطَلَعْتَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ وَ عَرَفْتَ وَاوْدَى نَمْرَةَ وَ دَعَوْتَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ عِنْدَ الْمَيْلِ وَالْجَمْرَاتِ؟
قَالَ: نَعَمْ.»

قال (عليه السلام): هل عرفت بموقفك بعرفة معرفة الله سبحانه أمر المعارف والعلوم وعرفت قبض الله على صحتك واطلعه على سريرتك وقلبك؟

قال: لا.

قال (عليه السلام): نويت بطلوعك جبل الرحمة أن الله يرحم كل مؤمن ومؤمنة ويتولى كل مسلم ومسلمة؟ قال: لا.

قال (عليه السلام): فنويت عند نمره أنك لا تأمر حتى تأتمر ولا تزجر حتى تنزجر؟ قال: لا.

قال (عليه السلام): فعند ما وقفت عند العلم والنمرات نويت أنها شاهدة لك على الطاعات حافظه لك مع الحفظه بأمر رب السماوات

¹-Arefe gecesi hacıların geceyi Mina'da geçirmeleri müstehaptır.

قَالَ لَا قَالَ

فَمَا وَقَفْتَ بِعَرَفَةَ وَلَا طَلَعْتَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ وَلَا عَرَفْتَ نَمِيرَةَ وَلَا
دَعَوْتَ وَلَا وَقَفْتَ عِنْدَ النَّمِيرَاتِ.»

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

-Acaba Arafat vakfesi yaptın mı? Cebel-i Rahmet'e çıktın mı? Nemire¹ Vadisi'ni tanıdın mı ve Allah'ı çağırdın mı?

-Evet.

-Acaba Arafat'ta beklemekle Allah'ı hakkıyla tanıma ve marifetini elde ettin mi? İlahi ilim ve öğretilere (kendi gücün ve kapasiten miktarınca) ulaştın mı? Bütün varlığınla birlikte Allah'ın kudretinin pençesinde olduğunu ve O'nun tüm açık ve gizli işlerinden haberdar olduğunu anladın mı?

-Hayır.

-Cebel-i Rahmet'e çıktığında Allah'ın her bir imanlı erkek ve kadına rahmet ettiğini ve her Müslüman kadın ve erkeğe yardım ettiğini düşündün mü?

-Hayır.

-Nemire'de durup, kendini Allah'ın emir ve yasaklarını yerine getirmediğin ve hükme uymadığın müddetçe senin de diğerlerine olan emir ve yasaklarının bir etkisi ve semeresi olmayacağı manasına ulaştın mı?

-Hayır.

---

¹-Arafat bölgesinin sınırları içinde yer alan dağdır. *Mecmau'l-Bahreyn*.

-Acaba “Nemirat ve Elem”¹ yanında beklerken, onların, göklerin sahibi Allah’ın emriyle senin itaat ve ibadetlerine tamk olduklarını ve koruyucu Meleklerle birlikte seni koruyup gözeten olduklarını hatırladın mı?

-Hayır.

-Öyleyse, sen Arafat’ta beklemedin, Rahmet Dağı’na çıkmadın. Ne Nemira Dağı’nı tanıdın, ne Nemirat’ta bekledin ve ne de Allah’ı gerektiği gibi anladın.

«ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَرَرْتُ بَيْنَ الْعَلَمَيْنِ وَ صَلَّيْتُ قَبْلَ مُرُورِكَ رُكْعَتَيْنِ وَ مَشَيْتَ بِمُرْدَلِفَةَ وَ لَقَطْتَ فِيهَا الْحَصَى وَ مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ؟ قَالَ: نَعَمْ.»

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَحِينَ صَلَّيْتُ رُكْعَتَيْنِ نَوَيْتُ أَنَّهَا صَلَاةٌ شُكْرٌ فِي لَيْلَةِ عَشْرِ (كَذَا) تَنْفِي كُلِّ عُسْرٍ وَ تَيْسُرُ كُلِّ يُسْرٍ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَعِنْدَ مَا مَشَيْتَ بَيْنَ الْعَلَمَيْنِ وَ لَمْ تَعْدِلْ عَنْهُمَا يَمِينًا وَ شِمَالًا نَوَيْتُ أَنْ لَا تَعْدِلَ عَنْ دِينِ الْحَقِّ يَمِينًا وَ شِمَالًا لَا بِقَلْبِكَ وَ لَا بِلِسَانِكَ وَ لَا بِجَوَارِحِكَ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَعِنْدَ مَا مَشَيْتَ بِمُرْدَلِفَةَ وَ لَقَطْتَ مِنْهَا الْحَصَى نَوَيْتُ أَنَّكَ رَفَعْتَ عَنْكَ كُلَّ مَعْصِيَةٍ وَ جَهْلٍ وَ تَبَّتْ كُلُّ عِلْمٍ وَ عَمَلٍ؟

قَالَ: لَا.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَعِنْدَ مَا مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ نَوَيْتُ أَنَّكَ أَشْعَرْتَ قَلْبَكَ إِشْعَارَ أَهْلِ التَّقْوَى وَ الْخَوْفِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَمَا مَرَرْتَ بِالْعَلَمَيْنِ وَ لَا صَلَّيْتَ رُكْعَتَيْنِ وَ لَا مَشَيْتَ بِالْمُرْدَلِفَةَ وَ لَا رَفَعْتَ مِنْهَا الْحَصَى وَ لَا مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ.»

¹-Nemire Dağı’nın üzerine dikilmiş olan Harem’in nişaneleridir. *Mecmau’l-Bahreyn*.

Devamında şunları buyurdu:

-“Elemeyn”in¹ arasından geçtin mi? Orayı geçmeden önce iki rekât namaz kıldın mı? Müzdelife’de yürüyüp oradan küçük taşlar toplayıp Meş’aru’l-Haram’a geçtin mi?²

-Evet.

-“Elemeyn”den geçmeden önce kıldığın iki rekât namazda o namazın, onuncu gecede ilahi dergâha karşı hamd ve şükür namazı olduğunun ve sorunların çözümüne ve işlerin kolaylaşmasına neden olduğunun farkında mıydın?

-Hayır.

-“Elemeyn” arasında yürürken ve sağa sola sapmamak için dikkat ettiğinde, artık her zaman hak din yolunda sabit ve dosdoğru kalacağına, kalbin, dilin ve diğer azalarının sağa sola sapmasından ve ifrat ve tefrit etmesinden koruyacağına ve bir düzene getireceğine dair niyet edip karar aldın mı?

-Hayır.

-Müzdelife’de yürürken ve taş toplarken niyetin, her türlü cehalet ve günahı kalbinden çıkartıp ilim ve amelde sabitkadem kalacağın mıydı?

---

¹-Bilindiği üzere Elemeyn’den maksat, Arafat ve Meş’ar veya Mekke ve Mina arasında yer alan darboğazdır dar geçittir. Burası Me’zemeyn olarak da anılır.

²-Metinden anlaşıldığı üzere Meş’ar’dan maksat Müzdelife’deki Gazah adıyla bilinen bir dağdır. Oraya çıkıp beklemek müstehaptır.

-Hayır.

-Meş'aru'l-Haram'a geçtiğin sırada (Müzdelife'deki Gazah Dağı) takva ehli insanların göstergesi olan Allah'tan (c.c) korkma haleti kalbine girdi mi?

-Hayır.

-Öyleyse ne "Elemeyn"den geçtin, ne iki rekât şükür namazı kıldın, ne Müzdelife'de yürüdün, ne taş topladın ve ne de Meş'aru'l-Haram'dan geçtin.¹

«ثُمَّ قَالَ (عليه السلام) لَهُ: وَصَلْتَ مِنِّي وَ رَمَيْتَ الْجَمْرَةَ وَ حَلَقْتَ رَأْسَكَ وَ ذَبَحْتَ هَدْيَكَ وَ صَلَّىتَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ وَ رَجَعْتَ إِلَى مَكَّةَ وَ طَفَقْتَ طَوَافِ الْأَفَاضَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ (عليه السلام): فَتَوَيْتَ عِنْدَ مَا وَصَلْتَ مِنِّي وَ رَمَيْتَ الْجِمَارَ أَنْكَ بَلَغْتَ إِلَى مَطْلَبِكَ وَ قَدْ فَضَى رُبُّكَ لَكَ كُلَّ حَاجَتِكَ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَعِنْدَ مَا رَمَيْتَ الْجِمَارَ تَوَيْتَ أَنْكَ رَمَيْتَ عَدْوَكَ إِبْلِيسَ وَ غَضِبْتَهُ بِتَمَامِ حَجِّكَ النَّفِيسِ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَعِنْدَ مَا حَلَقْتَ رَأْسَكَ تَوَيْتَ أَنْكَ تَطَهَّرْتَ مِنَ الْأُدْنَسِ وَ مِنْ تَبِعَةِ بَنِي آدَمَ وَ خَرَجْتَ مِنَ الذُّنُوبِ كَمَا وَلَدْتُكَ أُمَّكَ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَعِنْدَ مَا صَلَّىتَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ تَوَيْتَ أَنْكَ لَا تَخَافُ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ذَنْبَكَ وَ لَا تَرْجُو إِلَّا رَحْمَةَ اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: لَا.

¹-Müstedreki'l-Vesâil, Kitab-ı Hac, Alulbeyt Yayıncılık, c.10, b.17, s.166-172.

قَالَ (عليه السلام): فَعِنْدَ مَا دَبَّحْتَ هَدْيَكَ نَوَيْتَ أَنَّكَ دَبَّحْتَ حَنْجَرَةَ
 الطَّمْعِ بِمَا تَمَسَّكَتَ بِهِ مِنْ حَقِيقَةِ الْوَرَعِ وَ أَنَّكَ اتَّبَعْتَ سُنَّةَ
 إِبْرَاهِيمَ (عليه السلام) بِدَبْحِ وَكِدِهِ وَ تَمْرَةِ فُؤَادِهِ وَ رِيحَانِ قَلْبِهِ وَ حَاجَةِ
 سُنَّتِهِ لِمَنْ بَعْدَهُ وَ قَرَبَهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى لِمَنْ خَلْفَهُ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ (عليه السلام): فَعِنْدَ مَا رَجَعْتَ إِلَى مَكَّةَ وَ طُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ
 نَوَيْتَ أَنَّكَ أَقْضَيْتَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى وَ رَجَعْتَ إِلَى طَاعَتِهِ وَ تَمَسَّكَتَ
 بِوُدِّهِ وَ أَدْبَيْتَ فَرَايِضَهُ وَ تَقَرَّبْتَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: لَا.

قَالَ لَهُ زَيْنُ الْعَابِدِينَ (عليه السلام): فَمَا وَصَلْتَ مِنِّي وَ لَا رَمَيْتَ
 الْجِمَارَ وَ لَا حَلَقْتَ رَأْسَكَ وَ لَا أَدْبَيْتَ نُسُكَكَ وَ لَا صَلَّيْتَ فِي مَسْجِدِ
 الْخَيْفِ وَ لَا طُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ وَ لَا تَقَرَّبْتَ إِرْجِعْ فَإِنَّكَ لَمْ تَحْجْ.
 فَطَفِقَ الشُّبْلِيُّ يَبْكِي عَلَى مَا فَرَطَهُ فِي حَجِّهِ وَ مَا زَالَ يَتَعَلَّمُ حَتَّى
 حَجَّ مِنْ قَابِلٍ بِمَعْرِفَةٍ وَ يَقِينٍ انْتَهَى»

Ardından İmam (a.s) şöyle buyurdu:

-Acaba Mina'ya ulaştın mı? Orada Remy-i Cemerât¹ yaptın mı? Saçlarını kısaltıp kurban kestini mi? Hayf Mescidi'nde namaz kıldın mı? Sonrasında Mekke'ye dönüp "İfaze Tavafı" yaptın mı?²

-Evet.

-Mina'ya ulaşip şeytanları taşıdığında işin sonuna ve amellerdeki hedefine ulaştığına ve Allah'ın tüm hacetlerini giderdiğine, isteklerini karşıladığına dikkat ettin mi?

-Hayır.

¹-Şeytanı taşlamak. *Mütercim*.

²-İfaze Tavafı, hac ve ziyaret tavafıdır. Mina'dan feyizlenip Mekke'ye dönüşten sonra gerçekleştiği için "İfaze Tavafı" olarak adlandırılır.

-Şeytanları taşlarken niyetin, bu amelle düşmanın İblis'i yere sermek ve değerli hac vazifeni bitirmekle şeytanın emrine karşı çıkmak mıydı?

-Hayır.

-Saçlarını keserken niyetin, tüm ruhi kirlilik ve pisliklerinden temizlenmek, insanlara karşı zulüm ve aşırılıktan kaçınmak ve aynı şekilde anneden doğduğun gün gibi günahlardan arınmak mıydı?

-Hayır.

-Hayf Mescidi'nde kıldığın namazla Allah'tan ve günahından başka hiç kimseden korkmaman ve Allah'ın rahmetinden gayri hiçbir şeye ümit bağlamaman gerektiği hakikatini idrak ettin mi?

-Hayır.

-Kurbanı keserken niyetin, takva ve vera hakikatine tutunarak tamahın boğazını kesmek miydi? Ayrıca oğlunu, kalbinin meyvesini ve gönlüne huzur verenini kurban etmekle kendisinden sonra gelecek kimseler için halisane kulluk ve ilahi dergâha yakınlaşma vesilesi olan bu sünnetle İbrahim'in (a.s) sünnetine uydun mu? (Tevhidin, rızanın ve teslimiyetin gerçek manasını dünyaya gösteren sünnettir.)

-Hayır.

-Acaba Mina'dan Mekke'ye döndüğünde ve tavafa başladığında, artık ilahi rahmetten yeterli miktarda faydalanarak itaat ve kulluk ortamına girdiğinin ve ilahi muhabbete

dayandığının, kulluğun farz olan vazifelerini sonuna getirdiğinin ve Allah'a yakınlaştığının farkında mıydın?

-Hayır.

Daha sonra İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurdu:

“O halde sen, ne Mina'ya gitmişsin, ne şeytanları taşlamışsın, ne saçını kesmişsin, ne kurbanlık vermişsin, ne Hayf Mescidi'nde namaz kılmışsın ve ne de Allah'ın evini tavaf etmişsin. Öyleyse sen Allah'a yakınlık makamına ulaşmamışsın. Dön artık! Çünkü sen haccı yerine getirmemişsin.

İmam Zeynelabidin'den (a.s) hac ile ilgili önemli anları ve esrarı işiten ve sonrasında onu bu amelin ruhundan ve sırlarından yoksun olan kendi haccıyla karşılaştıran Şiblî, amelindeki kusurlar ve eksikliklerden dolayı yılan gibi kıvranmaya başladı ve şiddetle ağladı. Bu olaydan sonra sürekli olarak haccın sırlarını öğrenmeye başladı ta ki ertesi yıl tekrardan hacca giderek yakîn ve marifet dolu bir hac yerine getirdi.

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, İmam Seccad'ın (a.s), amelleri ve yerine getirdiği hükümlerin yüksek hedeflere dayanmadığı ve haccın zarif sırlarına teveccühten yoksun olan Şibli'ye buyurduğu **“Dön artık! Çünkü sen hac vazifelerini yerine getirmedin.”** buyruğundan ve Hekim Nasir Husrev Alevi'nin **“Dedim ki dostum, öyleyse hac eylemedin.”** sözlerinden kasıt, sırlar ve lütuflara teveccühten yoksun olan hac ibadetinin batıl olduğu değildir. Hac ibadeti, değerli fakihlerin buyurdukları şartlar ve durumlar yerine getirildiğinde, her ne kadar bu esrar, hedef ve inceliklere teveccühten yoksun olsa da sahihtir, vazife kişinin boyundan kalkmıştır ve bu haccın yeniden yerine getirilmesine gerek yoktur.

Ancak böyle bir hac, İmam Zeynelabidin'in (a.s) beyan buyurduğu kâmil hac gibi, çok değerli ruhi izler bırakan ve ruhun cevherini “Seyr-ü Süluk” için harekete geçiren, Allah katında çok yüce yakınlık derecelerine ulaştıran ve ilahi dergâhta makbul olup Hz. Hakk'ın özel inayetlerine nail eden bir hac olmayacaktır. Hakeza İslam toplumlarının ittihat ve vahdetini sağlayan parlak sosyal ve ekonomik değişimler yaratmayacaktır.

Sonuç olarak Yüce Allah'ın İslam toplumu ve Müslümanlar için öngördüğü ve hedeflediği yüksek hedeflerden biri olan **“Evrensel Yücelik ve Üstünlük”** sağlanamayacaktır.

Evet! İmam Seccad'ın (a.s) rivayette nakledilen sözlerinden kasıt Müslümanların, ruhsal ve sosyal büyük değişimlerin kaynağı ve her iki cihanda efendilik ve saadet kazandırmaya yönelik kâmil bir hacca rağbet göstermeleridir.